

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklesiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

Henrici Valesii Annotationes In Librum Tertium Historiae Ecclesiasticae
Sozomeni.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

ὁμοτίμου τῆς βασιλείας ὕψους. Egregiâ sententiâ secundum hunc librum clausit Sozomenus, quâ sacerdotalem dignitatem extollens, ait illam extra Ecclesiam quidem potestati Regiæ parem sibi videri; in Ecclesia vero etiam superiorem. Ac de primo quidem capite hujus sententiæ merito dubitari potest, cum utraque potestas suos separatim fines ac terminos habeat. Nam ut in vetere proverbio, *χωρεῖς τὰ μυστῶν ἐ φρυγῶν εἰς ἐμάς*. Porro monendus est lector Sozomenum hîc loqui non de potestate sacerdotali, sed tantum de dignitate. Hæc autem duo longè inter

se differunt. Nam potestas quidem sacerdotalis extra Ecclesiam nulla est, cùm Ecclesiâ finibus contineatur. Dignitas vero etiam extra Ecclesiam constat sacerdotibus. Eam tamen regiæ dignitati parem esse, haudquaquam concesserim. Regia enim dignitas parem non admittit. Cæterum ex codice Fuketiano hunc locum supplevi atque emendavi hoc modo, *ὡς ἐ τῆς ἱερῶσύνῃς ὁμοτίμου ὀμιλητῆ βασιλείῃ ὕψους*. Vox ὀμιλητῆ in cunctis editionibus deest, quæ tamen non otiosa est, sed sententiam omnem quodam temperamento emollit.

HENRICI VALESII
ANNOTATIONES
IN LIBRUM TERTIUM
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
SOZOMENI.

In Caput III.

Pag. 500

O *ὡς γείτοσιν*. Non possum probare, quod hîc ait Sozomenus, ordinationem Episcopi Constantinopolitani pertinuisse ad Nicomediensem Episcopum & ad Heracliensem, utpote qui essent viciniore Episcopi. De Heraclienfi quidem assentior, hîc enim Metropolitanus subiecta tunc erat sedes Constantinopolitana, priusquam Patriarchicum honorem adeptus esset. Nicomedienfis autem Episcopus nullo jure ordinationem Constantinopolitani Episcopi sibi vindicabat: erat enim alterius Provinciæ, cùm canon quartus Nicæni Concilii solis comprovincialibus Episcopis eorumque Metropolitanis, jus ac potestatem ordinandi tribuat.

καὶ βίον ἀδιάφορον. Sic Græci scriptores vocare solent remissum ac dissolutum vivendi genus, cui opponitur *ἀσκητικὸς βίος*. Sic Nilus monachus in libro de cæde monachorum in monte Sina, narratione 4. *τῆς ἐν τῷ ἀδελφῶν ἀδιαφόρου διαγωγῆς ἐλόμενοι μάλλον ἢ θάνατον*. Eodem sensu occurrit ea vox passim apud Basilium & alios.

ὡς μὲν βίβλικαίς. Accusatus primum est Paulus Episcopus à Macedonio presbytero. Sed crimen quod ei obijciebatur adeo leve erat, ut accusator interim cum reo communicaret, quem admodum testatur Athanasius in epistola ad Solitarios. Verùm id contigit regnante Constantino, ut fusius demonstravi in libro 2. observationum Ecclesiasticarum, qui ad calcem harum annotationum edetur.

ὡς ἐστὶν ἀναγιγνωσκῶς. Assentior Christophoro

Asono & Savilio, qui ad latus suorum codicum emendarunt, *ἢ καὶ &c.* Quod idem valet ac *ubi*.

In Caput V.

πλάκην. Hic Episcopus Antiochiæ Flaccillus dicebatur, ut notavi ad librum secundum Socratis capite 8. Quod nomen Græci cum unico *k* solent scribere. Sic palatium Flaccilianæ, quod erat Constantinopoli, in Chronico Alexandrino *φλακίλιανὸν παλάτιον* dicitur: apud Procopium vero in libro primo Persecutorum *φλακίλιαναι*.

διάνοι. *ὁ παῖς κατὰ παρθεναίς καίσαρ*. In codice Leonis Allatii *διάνοι* scribitur cum accentu in antepenultima: in Fuketiano *διάνοι* sine diphthongo. Atque ita fere scriptum legitur hoc nomen in Epistola Julii Papæ ad Episcopos, qui ad Synodum Antiochenam convenerant, quam refert Athanasius in secundo Apologetico adversus Arianos. Sic enim habet inscriptio ejus Epistolæ, *διάνοι ἐ φλακίλιω, τερνίσιω, ἐνσεβίω, μαρκεῖ, μακρινόνιω, θεοδώρῳ, καὶ τοῖς συν αὐτοῖς, τοῖς ἀπο ἀντιοχείας &c.* Ubi scribendum est *διάνοι*. Certe apud Nicephorum in libro nono cap. 5. scribitur *διάνοι*. Verum apud Basilium in Epistola 84. ad Bosporium *διάνοι* dicitur: ubi ejus elogium habes, & tempus quo ex hac luce migravit. Obiisse enim dicitur à Basilio paulo post Seleuciense Concilium, quod anno Christi 359. celebratum est. Ex Epistola quidem Julii Papæ colligi videtur, eum præfuisse Antiocheni Concilio anno 342. natalis Domini. Primo enim loco nominatur à Julio in supradicta Epistola. Vix tamen crediderim, Dianium hunc Antiochen-

Pag. 501

Pag. 505

ehenſi Synodo præſuiſſe, ſupra Flaccillum Antiochenſem & Euſebium Conſtantinopolitana- num, qui & auctoritate & ſedium magnitudine, & vetuſtate, Dianium longe ſuperabant. Nam Dianius recens tum temporis Hermogeni ſucceſſerat, de quo Baſilius loquitur in Episto- la ad Occidentales, agens de Euſtathio Sebaſtano. Hermogenes autem ſucceſſor fuit Leontii, ejus qui Nicænz Synodo ſubſcripſit.

In Caput VI.

Φιλοſοφίς τοίς τῶν Φοιτῆſας. Non dubito quin ſcribendum ſit Φοιτῆſων. Idem ſenſus ſta- gitat. Vide Socratem in libro ſecundo cap. 9.

Pag. 505.

ἡδὴ ἡ ἐξ ἐρατιωτῶν καταλαβόντων πῶς ἐκκλη- σίας. Hæc non in adventu Gregorii facta ſunt, ſed in ἐπιſκοπείῳ Georgii. Vide quæ notavi ad Socratem in libro 2. capite 10.

In Caput VII.

Pag. 506

Οἱ ἐρατιῶν ἐπίπρωσαν. Proculdubio ſcriben- dum eſt ἐπιπρωσαν. Quod miror non animadver- tiſſe Interpretes. Non enim milites, ſed Plebeji domum Hermogenis Conſtantinopoli incen- derunt, ut ex Socrate, Marcellino, aliisque conſtat.

In Caput VIII.

Pag. 507

ὡς δυναſτῆριον ἀναſτῆρας. In episto- la Orientalium apud Serdicam Episcoporum, quæ habe- tur in fragmentis Hilarii, idem de Aſcl. pa refer- tur his verbis: Sed in civitate Gaſtropolis Provincia Pa- leſtina poſt reditum ſunt Aſclepias altare commi- niſti, multasque ſeditiones effecit.

τῆς πάντων υπομονῆς ἀπὸ προσηκούσης. No- tandum eſt hoc teſtimonium Græci ſcriptoris, de poteſtate Romani Pontificis per univerſas Ec- cleſias. Idem quoque notavit Antiquarius, qui codicem Fuketianum deſcripſit. Ad hunc enim locum in margine annotavit hæc verba: ἐπιμεί- σασι τὸ ἀξίωμα τῶν ἱερέων ἐπιſκόπων.

ἀντίγραφον ἰαλίου κακαλιſτημίνου τινά. Idem teſtatur Julius Papa in episto- la ad Orientales, quam proferit Athanaſius in ſecundo Apologeti- co adverſus Arianos, quæ reſpondet episto- læ Orientalium Episcoporum, de qua hic loquitur Sozomenus. Initio enim ejus episto- læ queritur Julius, litteras Orientalium ſcriptas fuiſſe μὲν φι- λονεικίας, id eſt contentioſe, & μὲν ἀλαζονείας καὶ ὑπεροφίας, id eſt ſuperbe & arroganter: & μὲν εἰ- ρωνείας, id eſt cum ſimulatione ac deriſione: de- nique φιλοτιμίας λόγων ἔνεκα, id eſt olentandæ eloquentiæ cauſa. Quæ omnia egregie conve- niunt cum iis, quæ hic à Sozomeno referuntur. Quod enim Julius dixit μὲν φιλονεικίας, id Sozo- menus expreſſit his verbis: διπλοῦς ἁνωτιζο- μίνου ἐπιſκόπου. Quod vero Julius dixit, φιλο- τιμίας λόγων ἔνεκα, pro eo Sozomenus habet κακαλιſτημίνου. Jam pro eo, quod Julius dicit, μὲν εἰρωνείας τινὸς eam ſcriptam fuiſſe, ita ut in ſpe- ciem quidem honore ipſum afficere viderentur Orientales; re ipſa tamen eum deriderent: So- zomenus habet εἰρηνικῆς πωλλῆς ἀνάπλευ. Sed

A quod Sozomenus ait epistolam illam Orienta- lium ad Julium Papam, ſcriptam fuiſſe non in Synodo Antiochena, quæ in Encæniis celebrata eſt Marcellino & Probino Conſulibus, ſed in alia poſteriore Synodo Antiochenſi; in eo mani- feſte fallitur, ut oſtendi in libro primo obſervatio- num Eccleſiaſticarum.

Φίρεν πρὸς τὸν φιλοτιμίαν τῶν μαρτύρων ἐκκλησίαν. Epiphanius Scholaſticus hunc locum ita vertit; Fatebantur enim circa omnes Romanorum Ecclē- ſiam eſſe munificam. Quam verſionem ſecutus eſt Muſculus, qui ſic vertit; Romanam Ecclēſiam li- beralem ferre erga quosvis: Verum hæc interpre- tatio nullo modo congruit cum ſequentibus.

B Quod cum animadverſiſſet Chriſtophoronus, ita maluit interpretari: Fatebantur Ecclēſiam Romanam primas apud omnes ferre. Sed neque hæc verſio tolerari poteſt. Neque enim in Græ- co eſt πρὸς πάντας. Joannes Langus, qui Nice- phorum interpretatus eſt, hæc Sozomeni verba, quæ apud Nicephorum quoque leguntur, ita tranſtulit: Romana quidem urbi ab omnibus ob- ſervantiam exhibet & honor em. Ego vero non dubito quin hic locus ita vertendus ſit. Fateban- tur enim Ecclēſiam quidem Romanam apud omnes ambitioſe ſeſe jaſtare.

ὅτι μὴ μνηſτῆς ἢ πλῆθῶς ἐκκληſίας ἀποτινετοῦσιν. Orientales in episto- la ſua ad Julium Papam, inter cætera dixerunt, Episcopos non ex urbium aut Ecclēſiarum magnitudine eſſe judicandos. Qui- bus reſpondens Julius Papa apud Athanaſium in Apo- logetico ſecundo pag. 744. ita eos compella- tur: Cur ergo, inquit, a minoribus civitatibus ad majores tranſſiſti? εἰ ἀνὰ πλῆθος τοῦ ἐκ πῶς αὐτῶν ἢ ἐκ τῶν τιμῶν τῶν ἐπιſκόπων, ἢ μὴ ἐκ τῶν μνηſτῆς τῶν ἀπὸ πῶς, ὡς γράφεται, κείνους τὸς ἐπιſκόπους, εἰδὴ τῶν πει- ριστευμένων μικρῶν, μείων ἐν τῇ πειρῶσει &c.

ὅτι δὲ τῶν πειρῶσεων καὶ τὰ δόξαντα. Scri- bendum eſt proculdubio ὅτι τὰ δόξαντα τοῖς ἐν νικαίᾳ ἐπιμεινῶσι, quemadmodum legit Epipha- nius Scholaſticus, ſicut ex verſione ejus apparet. Sic enim vertit, de his autem, quæ præter commu- ne placitum in Concilio Nicæno geſta ſunt &c.

In Caput IX.

Γράφη Φιλίππου τῆς ἐπαρχίας. Vide quæ notavi ad librum ſecundum Socratis cap. 16. ubi hunc errorem Sozomeni, qui eicum Soerate commu- nis eſt, fuiſus reſutavi.

In Caput X.

Πεὶ τὸ δόγμα τῶν νικαίᾳ &c. Nicephorus legit πρὸς. Hunc enim Sozomeni locum ita expreſſit: ὡς λαθραίως πρὸς τὰ ἐν νικαίᾳ διδραμμένα νωπιεί- ζον. Quam quidem ſcripturam vulgatæ longe antepono. Qui manuſcriptos codices evolue- runt, non ignorant has duas præpoſitiones à Li- brariis ſæpe confundi. Cujus rei exemplum pau- lo ante obſervavi.

τὸν τόμον ἱερατικόν. Vide ſi placet, quæ no- tavi ad caput 17. libri 2. Hiſtoriæ Socratis, ex quo hæc deſumpſit Sozomenus. Nihil enim attinet hic repetere ea, quæ illic obſervata ſunt, pro ἱερα- τικὸν τόμον, Nicephorus poſuit ἐκκληſιαſτικόν, τῶν μὲν πῶς κατὰ ἀρτίον. Hunc locum duarum

P

vocum adjectione supplendum esse existimo in hunc modum, κατηγόρειν ὅτι ἔλαβεν τὸ ῥῆμα πάλιν κατὰ ἐπίσημον εὐνομαρτίαν. Duo enim iniquè acta esse dicit adversus Athanasium, tum ea, quæ gesta sunt Tyri; tum ea, quæ gesta sunt in Mareote. τὰ δὲ ἐν τῷ ῥῆμα ἔστι τῆς μαρτυρίας, μὴ ἐν δικῆ ἀσπράχθαι κατὰ δὲ θανάσιου. Deinde utrumque probat hoc modo. Ea quidem quæ gesta sunt Tyri, iniqua esse apparet ex calumnia de cæde Arsenii. Eavero quæ acta sunt in Mareote, injusta esse convincit absentia Athanasii. Nihil certius hæc emendatione. Aut enim addenda sunt hæc verba, aut certe subaudienda. Vide epistolam Julii Papæ ad Orientales pagina 746. ex qua Sozomenus hæc desumpsit.

Pag. 511. ἀπίστησαν τῶν. Scribendum est proculdubio ἀπίστησαν. Loquitur enim de Constante Augusto, qui Legatos illos in Orientem remisit. Certe Nicephorus habet ὁπίσθησαν ἀπίστησαν.

In Caput XI.

Pag. 512. Καὶ ὅτι οὐδὲ ἐν τῷ ἑσπέρῳ ἐστὶν ἀδίκη. Exstat epistola Synodica sive decretum Orientalium apud Serdicam Episcoporum. Ubi notanda sunt hæc verba in depositione Hosii, Sed & Hosium propter supradictam causam, & propter beatissima memoria Marcum &c. Et quod convixerit in Oriente cum sceleratis ac perditis: turpiter namque Paulino quondam Episcopo Antiochia individuus amicus fuit, homini qui primo maleficus fuerit accusatus, & de Ecclesia pulsus, usque in hodiernum diem in apostasia permanens, cum concubinis publice & meretricibus fornicetur: cuius malefactorum libros Macedonius Episcopus atque confessor à Mopso, combussit: sed & Eustathio & Cymathio adharebat pessime & carus fuit, de quorum vita infamia turpi dicendum nihil est. Exitu enim illorum omnibus declaravit. Dubitari merito potest, quisnam sit hic Paulinus Episcopus Antiochiæ, quem tot probris lacerant Orientales Episcopi. Equidem existimo hunc esse Paulinum, qui Philogonio Antiocheni Episcopo successit. Quo deinde post breve temporis spatium Ecclesia expulso, Eustathius Antiochensem Episcopatum adeptus est. Hujus Paulini notitiam uni Hieronymo debemus, qui ejus mentionem facit in Chronico, anno 22. Constantini, ita scribens. Antiochia post tyrannum 20. ordinatur Episcopus Vitalis. Post quem 21. Philogonius: cui successit vicissim secundus Paulinus: post quem 23. Eustathius. Quo in exilium: ob fidem transiit, usque in presentem diem Ariani Ecclesiam obtinuerunt: id est Eutalium, Euphronium, Eusebium, Placillum &c.

ὡς ἀπὸ τῶν παύλων κωνσταντινου. Hæc ad verbum descripta sunt ex decreto Orientalium apud Serdicam Episcoporum, in quo ita legitur: Μαξιμινὸν ἄλλοθεν ἀφῆκεν, propter quod collegas nostros Episcopos, quos ad Gallias miseramus, noluerit suscipere: & quoniam Paulo Constantino politano nefario homini ac perdito, primus ipse communicavit: & quod ipse tanta cladis causa fuit, ut Paulus ad Constantinopolim civitatem revocaretur: propter quod homicidia multa facta

Asunt. Causa igitur homicidiorum tantorum ipse fuit, qui Paulum olim damnatum ad Constantinopolim revocavit.

ἰαυδίστιον. Is Episcopus erat Naisi in Dacia, ut colligitur ex subscriptionibus Concilii Serdicensis. De quo in Decreto Orientalium apud Serdicam Episcoporum hæc leguntur: Gaudendum autem ut immemorem decessoris sui Cyriaci subscribens sententiam in sceleratos digne illatis, commixtumque criminibus Pauli, quem etiam impudenter defendebat.

In Caput XII.

Ἐπισημοῦ τῶν ἁγίων ἐπιπέσει. Scribendum est proculdubio ἐπισημοῦ, ut docet epistola Synodica Concilii Serdicensis. Atque ita legit Nicephorus Callistus. Miror tamen id ab Interpretibus animadvertum non fuisse. Certe codex Allatii diserte scriptum habet ἐπισημοῦ.

ἁγίων ἁγίων. Malim scribere ἁγίων ἁγίων. Malim scribere ἁγίων ἁγίων. Exstat hæc fidei formula ad calcem epistolæ Synodice Concilii Serdicensis, quam refert Theodotus in libro secundo Historiæ Ecclesiasticæ. Verum hanc formulam supposititiam esse ac spuriam, contendit Baronius. Qua de re plura dicemus in annotationibus ad Theodoritum.

Ἐπισημοῦ τῶν ἁγίων. Hæc epistola Hosii & Protogenis ad Juliam Papam hodie non extat quod sciam. Prefixa autem erat formula fidei Concilii Serdicensis, quasi quædam excusatio atque defensio.

ἁμφιτελευτούσι ἰεροσότοι. Hunc errorem Sozomenus hausit ex Socrate. Socrates vero ex Athanasii loco male intellecto. Vide quæ notavi ad librum secundum Socratis capite 20.

In Caput XIII.

Ὅτι μὲν ἀπὸ τῶν ἁγίων μίχεται θραυκῶν. Olim quidem existimavi verba hæc esse transposita, & restitui debere in hunc modum, ὅτι μὲν ἀπὸ τῶν μίχεται θραυκῶν (ὡς ἡμετέροις) ὅτι δὲ ἀπὸ τῶν ἁγίων μίχεται ἁγίων. Sed nunc re attentius examinata, nihil mutandum censeo. Utrouvis enim modo legas, idem sensus est. Sed in vulgata quidem lectione uterque terminus excluditur. In ea vero scriptura quam ex conjectura protulimus, includendus est terminus. Eadem fere habet Socrates in libro secundo capite 22. ubi vide si placet quæ notavi.

Ἐπισημοῦ τῶν ἁγίων ἐπιπέσει. In codice Fuktiano scriptum est ἐπισημοῦ ἐπιπέσει. Quam scripturam si sequi volumus, addenda erit præpositio in hunc modum, ἐπιπέσει ἐπισημοῦ τῶν ἁγίων ἐπιπέσει &c. Savilius & Christophorus ad latus suorum codicum emendarunt ἐπισημοῦ τῶν ἁγίων, ex conjectura ut apparet.

ἁγίων ἁγίων. Mallem scribere ἁγίων ἁγίων. vulgatam tamen lectionem damnare nolum, cum Sozomenus utramque vocem promiscue usurpare soleat.

In Caput XIV.

Καὶ θεῶν ἀπόθεσιν. Malim scribere ἀπόθεσιν. Certe Nicephorus cum hanc phrasin non probaret, locum hunc aliter expressit.

καλυμμένων ταβεννησιωτῶν. Tabennesiote dicitur ut à Cassiano in libro quarto institutionum; Tabennenses à Beato Hieronymo in Prologo, quem s. ripit in regulam Pacomii. & ab Auctore incerto vitæ Pacomii. Sic autem dicti sunt à Tabennelo, vel Tabennelio vico Thebaidis, in quo Pacomius Monasterium construxit; non autem à Tabenna insula, ut cuncti hæcenus crediderunt. Decepit eos scilicet prava scriptura, quæ in his Sozomeni libris habetur. Nam ταβέννησιωτῶν legitur pro ταβέννησιω. Certe nec Palladius, nec Auctor vitæ Pacomii locum illum, in quo Pacomius Monasterium condidit, insulam fuisse dicunt; sed alter vicum; alter locum in Thebaidem ita dictum esse affirmat. Deinde etsi insula esset hic locus, non distinctis vocibus, sed conjunctim potius dicendus esset ταβέννησιω, ut αἰολοπόννησος, φορολόνησος & similia.

χιτῶνας ἀγχιεσθῶτες. Colobia vocat Cassianus in libro primo Institutionum, & Dorotheus in Doctrina prima.

καὶ ἐν βοδαῖδαι. Hunc habitum optime describit Cassianus in libro primo Institutionum cap. 6. Gestant etiam resculas duplices laneo plexat subiemine, quas Græci ἀταλάδας vocant: nos vero succinctoria seu redamicula, vel proprie rebrachiatoria possumus appellare. Quæ descendentia per summa cervicis, & à lateribus collis divisa, utrumque a larum sinus ambiunt, atque hinc inde succingunt, ut constringentia latitudinem vestimenti ad corpus contrahant atque conjungant, & ita constructis brachiis, impigri ad omne opus expeditaque reddantur.

Pag. 517. δωδεκάτοισι ἡμέραις τῆς ἡμέρας ἕκαστος. Pro δωδεκάτοισι Nicephorus habet δωδεκάκις, quod magis placet. Certe Palladius in Historia Lausiaca, ex quo hæc videtur hausisse Sozomenus, de Tabennensium orationibus ita scribit: ἐπιπέσσει ἡ δὲ σάββατος τῆς ἡμέρας ποιεῖν αὐτῆς ἕκαστος δώδεκα, καὶ ἐν τῷ λυχνικῷ δώδεκα, καὶ ἐν τῷ σπυρρικῷ δώδεκα, καὶ ἐν τῷ αἰνῷ ἑσπέραις. Ubi notandum est pro eo, quod Palladius dicit, ἐν τῷ λυχνικῷ, Sozomenum posuisse ἑσπέραις. Sane τὸ λυχνικόν, nihil est aliud quam vespertinum officium, quod ad incensum lucernæ peragitur, ut in Annotationibus ad Socratem observavi. Potro de duodecim orationibus tam vespertinis, quam nocturnis, quas universi per Ægyptum ac Thebaidem monachi jam inde ab ultimis temporibus facere consueverant, testis est Cassianus in libro secundo cap. 4. & sequentibus. Obstat tamen id, quod legitur in regula Pacomii. Sex orationes facient vespertinas juxta exemplum majoris collectæ, in qua omnes fratres pariter congregantur. Quo loco per motus olim conjiciebam, hunc Sozomeni locum ita supplendum esse, ut duodecies per totum diem orare juberentur: id est mane quidem sexies, & tantundem vespere. Certe hic locus non caret difficultate. Nam si duodecies per diem juberentur orare, cur adjicitur, ut ter orent horâ nonâ? Caterum notandum est, quod ait Cassianus in libro tertio Institutionum, de Ægypti ac Thebaidis monachis; eorum regulam ac disciplinam in diurnis orationibus longe severiorem

A fuisse quam Monachorum Palæstinæ ac Melopotamiæ: Apud illos etenim hæc officia, quæ Dominus solvere per distinctiones horarum & temporis intervalla cum admonitione compulsoris adigimur, per totum diei spatium jugiter cum operis adjectione spontanea celebrantur &c. Vide Auctorem vitæ Pacomii cap. 22.

ἐν ταβέννησιω τῆς βοδαῖδαι. Vetustissima est hujus loci corruptio. Nam & Nicephorus hunc Sozomeni locum describens ita legit. Sic enim ait de Pacomio: ἐν βοδαῖδαι δὲ τῆς φιλοσοφίας ἱεραστῆριον ἔχον, ἐν τινὶ νήσω, ἢ ταβέννησιω. Et Ortelius hanc Insulam, Elephantinam esse existimavit, Fefellit eos error Librarii, qui hoc loco pro ταβέννησιω, scripsit ταβέννησιω. Certe Palladius in Lausiaca ταβέννησιω vocat locum Thebaidis, in quo Pacomius monachos suos collocavit. Et Auctor incertus in vita Pacomii capite 12. Ut Pacomius procul à cella sua progressus veniret ad quendam vicum, cui nomen est Tabennense. Quin & codex Leonis Allatii hoc loco scriptum habet ἐν ταβέννησιω τῆς βοδαῖδαι &c. Et paulo post ἡ πόλις τῆς ταβέννησιω σωωνία. Cur autem hanc lectionem vulgatæ præferendam putemus, causas paulo ante protulimus.

ἐν τῇ κατὰ πλὴν βοδαῖδαι καὶ πλὴν ἀλλῶν ἀγχιονῶν. Plura igitur erant Tabennensium Monasteria in Thebaidem, ut ex hoc Sozomeni loco colligere est. Retragari tamen videtur Cassianus, qui unicum agnoicit Tabennense cenobium in Thebaidem. Sic enim ait in libro quarto Institutionum: Quaedam scilicet de Ægyptiorum, quedam de Tabennensiarum regulis admittentes, quorum est in Thebaidem cenobium, quanto numero populosius cunctis, tanto conversationis rigore distinctius. Siquidem in eo plus quam quinque millia fratrum sub uno Abbate reguntur. Sed Cassianus, ut equidem existimo, cuncta Tabennensium monasteria, quæ per Thebaidem dispersa erant, unum cenobium appellavit, eo quod sub uno Abbate, & sub una viverent regula: quemadmodum apud nos plura Monasteria ordinis sancti Benedicti, in unam congregationem Beati Mauri nomine appellatam feliciter coaluere.

καὶ πλὴν ἀλλῶν ἀγχιονῶν. Verbi gratiâ in insula Canopo fuit Monasterium insigne Tabennensium. Ex quo factum est, ut Canopus, qui antea ob luxum ac delicias infamis fuerat, insula Metantæ vocaretur, translatis illuc à Theophilo vel Cyrillo Monachis, qui religiosam ac penitentium similem vitam illic agebant. De hoc Monasterio loquitur Hieronymus in prologo Regule Pacomii his verbis: Stabat enim quod in Thebaidis cenobis, & in Monasterio Metantæ, quod de Canopo in penitentiam felici nominis conversatione mutatum est, habitarent plurimi Latinorum &c. Idem testatur Athanasius Presbyter in libello, quem obtulit Concilio Chalcedonenfi adversus Dioscorum, qui refertur in actione tertia ejusdem Concilii. ἕντις ἐν κατὰ βοδαῖδαι ἐμὴν ἡ ἀθανασίου πλὴν μετανοίας. ἀποδύσειν ἡ τὸ τοῦ μεγίστου ἀλεξανδρείας, ὁ ποτὶ νάτιον καλέμενον. ὁ ποτὶ ἀποδύσειν ἀνωδιν, καὶ ἐν παλαιῆς σινυδέας ἐν τῷ κατὰ βοδαῖδαι πλὴν κατὰ βοδαῖδαι. ὅλας

ἡ δὲ ἀποδοξία τῶν Φυλακίου Ἐπιτομῆς μετασημείου τῶν
καθ' ἑαυτὸν, ἢ μὲν ἢ ἄλλα ἔτι τῶν ἀποδοξίων
τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀποδοξίαν
&c. Id est, Cum igitur ego Athanasius Meta-
noam me contulisset: est autem Metoana sub-
urbanum maxima urbis Alexandria, quod olim
Canopus vocabatur. Quod quidem suburbanum
jam inde à prisca temporibus & ex antiqua con-
suetudine, portus erat ac perfugium miserorum.
Totum enim videtur esse sub tutela sanctissimi
Monasterii Tabennensium: immo etiam intra
ambitum sacratissima Dei Ecclesia. Habet quoque
publicum balneum &c. Multa notanda sunt in
hoc loco. Primum quod sit Canopus mutato
nomine Metanoam tunc esse dictum. Deinde
quod addit eum locum asyli jus habuisse. Id enim
sonant hæc verba εἰς ἀνάπαυσιν τῶν κατ' ἀνάγκην.
Quod autem addit, suburbanum illud fuisse sub
tutela Monasterii Tabennensium, intelligendum
est non de Monasterio Tabennensium quod erat
in Thebaide, sed de Monasterio Canopi insulæ,
de quo Hieronymus in loco supra memorato.
Destructo enim Serapeo Alexandriæ, & templis
omnibus ac delubris sacrosanctæ Ecclesiæ Ale-
xandrinorum, id ita intelligo, quasi dixerit lo-
cum illum non solum ad Dicecesin Alexandrini
Episcopi pertinuisse, sed vectigalibus seu rediti-
bus majoris Ecclesiæ deputatum fuisse, eandem-
que immunitatem & ἀστυλίαν obtinuisse, quam
ædem & omnem ambitum majoris Ecclesiæ Ale-
xandrinorum.

μοναχικῆ πολιτείας. Hoc loco Fuketiani & Al-
latiani codicum scripturam secuti sumus, qui pro
πολιτείας habent φιλοσοφίας. Quam lectionem
confirmat etiam Nicephorus, Scio vulgatam le-
ctionem ferri posse. Sed quoniam Sozomenus
philosophiam semper monachis attribuit, idcirco
scriptam lectionem sequi malui.

Pag. 519. βασιθακίμην. In libro Leonis Allatii scriptum
est θαναθά, cui consentit codex Fuketianus, ac-
centu in ultimam syllabam rejecto. Hieronymus
in vita Beati Hilariionis, vulgatam lectionem con-
firmat. Sic enim habet: Hilariion ortum vicino Tha-
batha, qui circiter quinque millia à Gaza urbe
Palaestina ad austrum situs est.

ἢ πρότερον ἐγράφη. Scribendum proculdubio
est ἰταφί, ut legitur in codice Leonis Allatii.
Quam emendationem confirmant ea, quæ pro-
xime sequuntur apud Sozomenum. Nicephorus
tamen vulgatam lectionem retinuit, quæ quidem
manifeste falsa est. Neque enim in Cypro edu-
catus fuerat Hilariion, sed in Palaestina & Æ-
gypto.

Pag. 520. ἰμφοραίη τῆς ἀρχαίας συζητάσεως. Codex Leonis Al-
latii & Nicephorus ἰσραήμ scriptum habent. In
Fuketiano ἰσραήμ dicitur, levi discrimine.
ὡν ἄστυ δ' ἀνὴρ δ' οὐ μόνον. Nicephorus Calli-

stus hic vocem inseruit hoc modo: ὡν ἄστυ μόνον
ἴσαν δ' ἀνὴρ δ' οὐ μόνον. Quod tamen non probō,
neque enim Sozomenus hos viros præfides fuisse
dicit monasteriorum, sed tantum ex numero eor-
um, qui in Oldroenæ circa Edessam monasticum
vivendi genus lætati sunt. Quod ad Symeonem
attinet, existimo illum esse veterem Symeonem,
quem Theodoritus in Philotheo primum omni-
um commemorat.

ταῖς ἐξῆς εἰρήσε. Scribendum proculdubio
est, ἐν τοῖς ἐξῆς, quemadmodum legerunt Muscu-
lus & Christophorus. Intelligit autem caput
16. hujus libri.

ἡ δὲ ἐπιτομὴν ἀμείψαι τῶν πολλῶν. Hunc locum
B correxi atque interpunxi ex codice Fuketiano, Pag. 521.
cui subscribunt Nicephorus, & liber Leonis Al-
latii. At Musculus & Christophorus pravâ
hujus loci scripturâ decepti, longè à verò aberra-
runt, ut ex collatione interpretationis nostræ stu-
diosus lector facile agnoscat.

ὡς ἂν ἐκπεριουμένων ἀνδρῶν. Scribendum
proculdubio est ἐκπεριουμένων, ut legitur apud
Nicephorum. Cæterum de Eustathio Sebaste-
no videndus est Socrates in libro 2. cap. 42. Eum
hæreticum fuisse, & in Arianz hæresis defensione
ad obitum usque perseverasse testantur duo
insignes viri & fide dignissimi, Epiphanius scilicet
in hæresi Arianorum, & Basilii in epistola
ad Occidentales.

Ἐλευσίας. In codice Leonis Allatii scriptum
C est Ἐλευσίας. Sed restituendum est Ἐλευσίας, quod Pag. 522.
fuit oppidum in regione Pannoniæ, cujus præter cæ-
teros meminit Ammianus Marcellinus.

τῶν ἐκ τῆς Ἀρραβίας ἐκκλησιῶν. Sic etiam legitur
apud Nicephorum, Codex Fuketianus scriptum
habet τῆς Ἀρραβίας. Scribendum puto τῆς Ἀρραβίας.
Quod postea Librarii in τῆς Ἀρραβίας depravarunt.

βαρματῶν τῆς ἀρχαίας. Hunc locum unius
verbi adjectione supplevi ex manuscriptis codici-
bus Fuketii & Allatii. Sed & βαρματῶν mal-
lem scribere, & totum locum ita restituere: ἡ
τοσούτων ἡ βαρματῶν ἀρχαία ἀποδοξία, ὡς
καρὸν ἐγράφη ἀλλὰ τὸ &c. expuncta voce τῆς
ἀρχαίας.

σύμβολα τῆς ἑκπύου ἀστυίας. In codice Fuke-
D tiano scriptum inveni σύμβολον, quod non dis-
plicet.

In Caput XV.

καὶ τῶν ἐπιτροπῶν. Christophorus legit ἡ Pag. 524.
ταῖς ἐπιτροπῶν &c. quam emendationem proba-
re non possum. Dicendum enim esset κατὰ τὰς
ἐπιτροπῶν. Quare amplexus sum scripturam,
quam Cæterius proposuit, ἡ τῶν ἐπιτροπῶν.
Quam quidem reperi etiam in codice Leonis Al-
latii. Intelligit autem Sozomenus libros Hilarii
adversus Auxentium, & contra Arianos. Per li-
bros autem de fide designat libros Hilarii de
Trinitate.

φασὶ ἡ αὐτὸν ἰατρὸν εἶναι. Actium inter cætera,
Medicinæ quoq; operam dedisse testatur Philo-
storgius in libro tertio, & ante illum Gregorius
Nyssenus in libro primo contra Eunomium. Ubi
multa refert de vita & institutis Actii, quæ ab
Athanasio Anqyra Episcopo acceperat. Ait igitur

tur Aemum primò Ampelidis cujusdam servum fuisse, deinde relicta dominâ, fabrum zrarium fuisse. Verba Gregorii, quæ ab interprete perperam translata sunt, hic adscribam: ἐν δὲ τῷ αὐτῶν ἰδίῳ τῷ δὲ δουλῆαν ἀμπελίδου τῆς κευτημῆος αὐτῶν τὸ ἵδιον εἶδον δέσμεται λίγην ἂν μὴ δούξαιμι κακοθέτηρον ἢ διζήματα ἀπιδεῖ. ἢ τὰ καμινωτὰ κατ' ἀρχαίς, Ἐφρημὸν θρακίαν καὶ ἀκμονίμωρον ἀποστολὰν δὴ μόνον. Hunc Gregorii Nyseni locum citat Nicetas in Thesauro Orthodoxæ fidei libro 5. cap. 30.

ὅτι τινὰς τῶν εἰρημίων αἰρέσεων. Hæc verba duobus modis construi possunt. Nam vox illa εἰρημίων jungi potest cum sequente vocabulo αἰρέσεων. Aut referri potest ad vocem τινὰς, quæ præcessit & in masculino genere sumi. Priorem sensum secutus est Musculus. Posteriorem Christophorus. Sic enim vertit: quosdam eorum, quos percensui, errorum vel sectarum auctores &c.

In Caput XVI.

Pag. 525. ὅς ἐστιν ἰσθμὸς ὧν. Rectius in codice Leonis Allatii scriptum est ὅς ἐστιν ἰσθμὸς ἢ τῶν τῶν χειρῶν ἢ τῶν εἰχλῶν. Quam lectionem in versione mea secutus sum. At Christophorus & Savilius pro χειρῶν testantur εἰχλῶν. Quod non probo. Ait enim Sozomenus, Ephrem patriam habuisse Nisibim, aut alium quempiam ejus regionis locum. Certe Symeon Metaphrastes patriam illi tribuit Edeffam.

ἀλλὰ εἰ μὴ. Hunc locum non intellexerunt Interpretes. Nam Musculus quidem ita vertit: Sed & Græcus lector ex æquo admiratur, quod homo Syrus talia dicit. Christophorus vero interpretatur hoc modo, Sed cum Græcus etiam illa Græcè legat, perinde ea admiratur, atque si Syrus esset & Syriacè legeret. Uterque id, quod de Ephrem ipso dicitur, de lectore dici existimavit; & verba illa ἀναγνωσκόμενος ἀθανάτου, pro αἰτίαι accepit. Longe rectius Niephorus, qui hunc Sozomeni locum ita expressit: θαυμάσιος τοῖς ἀκούσι εἰ μὴ καὶ ἡ σύρος ἀναγνωσκόμενος. Sed neque Langus, vir alioqui doctissimus, hunc Niephori locum intellexit. Ita tres interpretes in unius loci non admodum difficilis versione lapsos videas.

μυριάδας ἐπιών. Pessime Christophorus myriadas carminum vertit. ἔπη pro εἰρημίων veteres dixerunt, & ad calcem cujusque libri annotare solebant, quot versibus seu lineis totum opus constaret. Eusebius in libro primo contra Marcellum capite primo: εἰς μακρὸν αὐτῶν καὶ ἀμνηστῶν μῦθα ἐξήγησεν ἡ γραφὴ ὡς μόνον ἐπιών ἐστὶν ποικίλων ἐν ἀλόγῳ ἀπαρτιθῆναι. Sic etiam loquitur Origenes in epistola ad Africanum, ubi de libro Job, quem per versus digestum fuisse constat. Hinc πολυπῆρες βιβλίον dicitur pro πολυστίχῳ, quemadmodum loquitur Eusebius in epistola ad Flaccillum. Plura vide in Annotationibus ad Eusebii librum 6. cap. 16.

ἐξ ἐπιών. Hujus Zenobii mentionem facit Ephrem in testamento suo, quod inter ejus opera editum est; ubi virum Zigarenum eum appellat, eo quod ortus esset Zigaris, vel potius Zin-

garis oppido Arabiæ juxta Edeffam, quod à Stephano vocatur Singara.

ἰφθίς μέγα σύρων παίδες. In codice Fuketiano scriptum inveni ἐν δὲ μέγα ἀλχῆος σύρων παίδες. Sed præferenda videtur scriptura codicis Allatii, quæ est hujusmodi: ἰφθίς μὲν ἀλχῆος ἐστὶν ἐσύρων παίδες.

σαυλωνῶν καὶ ἀραδάδ. Sic etiam vocat Niephorus hos Ephræmi discipulos. In codice tamen Fuketiano scriptum inveni ἀραδάδ' ἰσπανῶν. Porro Paulonas idem est ac Paulus. Sic enim Syri Græca nomina detorquere consueverant, verbi gratiâ Maximonam vocabant Episcopum Hierosolymorum, qui vulgo maximus dicebatur, ut testatur Epiphanius. Sic Helycham dicebant pro Helychio Beati Hilarionis discipulo, sicut supra vidimus. Porro cum his duobus Ephræmi discipulis, qui à re & do fidei tramite recesserunt, numerandus erat etiam Apollo.

ἐξ ἰσραηλίων ἀπαθῶν ἀνδρῶν. In codice Leonis Allatii scriptum est ἀραθῶν ἀνδρῶν non male.

λίγην τὸ πρῶν. In codice Fuketiano scriptum inveni λίγην τὸ πρῶν ἀραθῶν ἰσραηλίων &c. Quare assentior Christophoro & Savilio, qui in margine suorum codicum emendarunt λίγην τὸ πρῶν &c.

In Caput XVII.

Συνοδικὸς συντάκτορ. Nisi me conjectura fallit, scripserat Sozomenus συνοδικῶς. Sic enim eleganter exprimitur ardens & contentum studium vulgi erga cultum Christi; συντάκτορ verò, eo quidem sensu nunquam sumitur.

δημόσιον ἐκίτην. Hæc de Judæo emptore intellexerunt Interpretes. Sed lex ipsa Constantini Imperatoris, quæ relata est in libro 16. codicis Theodosiani, titul. ne Judæus Christianum mancipium habeat, hæc verba aliter accipienda esse docet, de ipso scilicet servo, qui emptus est à Judæo; ut scilicet publicus fiat seu fiscalis. Verba legis hæc sunt: Si aliquis Judæorum, mancipium scilicet alterius seu nationis crediderit comparandum, mancipium sisco protinus vindicetur. Si vero emptum circumciderit, non solum mancipii damno mulctetur, verum etiam capitali sententia puniatur. Quod si veneranda fidei conscientia mancipia Judæis mercari non dubitet, omnia quæ apud eum reperiuntur, protinus auferantur.

In Caput XIX.

τὸ δὲ κατ' ἐπίαν ὁμοίον. Hunc locum feliciter mihi videor restituisse. Ac primum quidem κατ' ἐπίαν ἀνέμοιον scribendum esse affirmo. Nam Sozomenus hoc loco refellit Arianos, qui dicebant Constantinum Maximum paulo antequam è vita migraret, consilium cepisse de altera Synodo convocanda, ut voces illas ὁμοίον & ὁμοιόσιον diligentius examinaret; sed fatali morte præceptum, rem Constantio filio reliquisset. Hunc porro in Ariminensi Concilio istud perfecisset. Id vero fallum esse contendit Sozomenus, cum diu ante Ariminensem Synodum de ὁμοιόσιον & ὁμοιόσιον quæsitum fuerit inter Episcopos. De-

indenon ob eam causam collectum ait fuisse Ariminense Concilium, sed ob Aëtii dogma, qui filium patri dissimilem secundum substantiam paulo ante asseruerat, quam opinionem Eunomius postea latius propagavit.

εἰσὶ τῶν αἰτίων αἰτίων χαλιπῶς ἀντι. Ita quoque in exemplari suo legerat Nicephorus. Sic enim hunc Sozomeni locum expressit: μὲν οὖν αἰτίων αἰτίων αἰτίων χαλιπῶς ἀντι. Verum in codice Fuletiano vera scripturae vestigia deprehendi. In eo enim scribitur εἰ τῶν αἰτίων αἰτίων αἰτίων. Quam lectionem Geneveses quoque Typographi ad marginem adscripserunt ex libro Scaligeri. Ego non dubito quin scribendum sit, εἰ μὴ τῶν αἰτίων αἰτίων χαλιπῶς ἀντι &c. Quam emendationem confirmant ea, quae sequuntur. Nisi enim ita legeris, sensus omnino constare non potest.

In Caput XX.

Pag. 533. Καὶ εἰ μὲν πατέρα καὶ υἱόν. Primus Flavianus hanc δόξα λογίζων ad finem Palmarum canere instituit, ut docet Theodoritus in libro secundo Historiae Ecclesiasticae, & Philostorgius in libro tertio capite decimo tertio. Per choros autem alternis canere nequaquam instituit Flavianus, sed diu ante mos ille in Syria invaluerat, ut notavi ad Socratem. Quod quidem ex hoc etiam Sozomeni loco confirmari potest, ait enim Sozomenus, κατὰ χόρον αἰσῶν, ἐν τῷ ὑμῶν αἰσῶν αἰσῶν αἰσῶν &c.

In Caput XXII.

Pag. 535. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ τῶν ἐπιγράσεων. Sic etiam scriptum habetur apud Athanasium in Apologetico secundo adversus Arianos, unde hanc Epistolam descripsit Sozomenus. Scribendum tamen est ἐπιγράσεων, ut legerunt Interpretes.

In Caput XXIII.

Pag. 536. Περὶ φωνῶν ἐπιγράσεων. Proculdubio scribendum est ἐπιγράσεων, accentu mutato. Quomodo & Savilius in suo codice emendavit. χαλιπῶς τῶν αἰτίων χαλιπῶς ἀντι. Intellego litteras, quas Julius Papa extirperat ad Eusebium & reliquos condemnatores Athanasii, quibus eos ad causam dicendam evocabat.

εἰς τὰς ἀκροῦς αἰτίων. Sic etiam legitur in Apologetico secundo adversus Arianos, & quidem rectissime. In codice tamen Fuletiano ἰσῶν scriptum est. Atque ita legitur in libello Latino Valentis & Ursacii, quem refert Hilarius in Fragmentis: Omnia, quae antehac ad aures nostras pervenerunt de nomine praedicti, falsa nobis esse insinuata &c. Ultra harum lectionum verior sit, difficile est dicere. Si priorem retinere voluerimus, in Latino exemplari scribendum erit: Cuncta quae ad aures vestras pervenerunt de nomine praedicti, falsa a nobis insinuata &c. Nam Valens & Ursacius in eo libello veniam petunt, ob id quod litteris suis olim ad Julium & ad alios Episcopos scriptis, Athanasium gravissimorum sce-

lerum reum esse affirmaverant. Sic enim ajunt initio Epistolae, Quoniam constat nos antehac multa gravia de nomine Athanasii Episcopi litteris nostris insinuasse &c. Haec igitur omnia, quae ad aures Julii aliorumque Episcoporum pervenerant, falsa à se insinuata fuisse nunc isto libello profitentur. Vulgatam igitur lectionem retinendam censeo, & in Latino exemplari referribendum, falsa a nobis insinuata. Idque confirmat Liberius Papa in disputatione adversus Imperatorem Constantium, quam refert Theodoritus.

ἰσῶν αἰτίων αἰτίων αἰτίων. Apud Athanasium pro voce ἀθανάσιον, legitur ἐπιγράσεων, quod tamen ferri non potest: nam Eusebius diu ante Sordicensem Synodum vivere desierat, ut ipsemet Athanasius testatur in supradicto Apologetico.

ἐν τῷ φρονήματι λέγειν ἐπιγράσεων ἐν τῷ μεδιολάνων. Ursacius & Valens cum in suspitionem haeresos Arianæ venissent, & à communionem suspensi essent, eo quod à Julio Papa ad causam dicendam Romam evocati minime obtemperassent, tandem in Synodo Mediolanensi oblato libello veniam poscentes, suscepti sunt in communionem, ut docet epistola Synodica Concilii Ariminensis ad Constantium, quam refert Hilarius & Socrates. De hac Synodo Mediolanensi, cujus in Annalibus Ecclesiasticis obscura est memoria, multa erudite notavit Dionysius Petavius in Dissertatione de Photino haeretico ejusque damnatione in quinque Synodis facta. Sed in tempore illius Synodi assignando lapsus est: eam enim Sordicensi Concilio posteriorem facit, ita ut eodem quidem anno, sed aliquanto post illud Concilium fuerit celebrata. Verum hunc Petavii errorem abunde refutavit Jacobus Sirmundus in diatriba secunda adversus dissertationem Petavii. Vide quae supra notavi ad librum secundum Historiae Socratis capite 19. Quibus hoc etiam addi potest. Liberius Papa in epistola ad Imperatorem Constantium, tempus quo coacta est Mediolanensis Synodus designare videtur his verbis: Quae est pax, clementissime Imperator, cum sint ex partibus ipsis quatuor Episcopi, Demophilus, Macedonius, Eudoxius, Martinius, qui ante annos octo cum apud Mediolanum Arianam sententiam haereticam nolissent damnare, de Concilio iratis animis exierunt. Petavius quidem in dissertatione de Photino, hanc epistolam à Liberio scriptam esse dicit anno Christi 355. Ex quo concludit, Mediolanensem Synodum anno Christi 347. esse celebratam. Baronius vero & Sirmundus epistolam illam scriptam esse censent anno Christi 354. Mihi tamen rem accuratius examinanti, ea epistola scripta esse videtur anno Christi 356. Nam Liberius illic disertè testatur, Georgium tunc temporis Alexandrino Episcopatu potitum fuisse. Id autem contigit anno Christi 356. ut inter omnes constat. Quare in epistola Liberii Papae pro, ante annos octo, scribendum videtur, ante annos novem. Ea autem locutio idem valet atque, decimo ab hinc anno, ut notavi ad Socra-

tem in loco superius indicato. Quæret hîc fortasse aliquis, cur Valens & Ursacius non contenti priore libello, quem Mediolanensi Synodo obtulerant, alterum postea libellum Julio Papæ porrexerint. Causa hujus rei in promptu est: Quia scilicet post Mediolanensem Synodum, anno sequente damnati fuerant in Concilio Serdicensi, & à communionem Ecclesiæ præcisi. Quare ut restituerentur, adeundus necessario fuit Julius Papa, qui damnatos ab universali Concilio, solus pro auctoritate qua pollebat, eos in communionem recepit, biennio post Serdicense Concilium. Hilarius in fragmentis ait Julium id consulto fecisse, ut vires demeret Arianis.

Pag. 536. ἀρνημένους ἢ χρεῖς ἐν οἴῳ ἔῃ. His verbis notatur hæresis Photini, quæ in Mediolanensi Concilio damnata est, ut testatur Hilarius in fragmen-

A tis. Quare emendandum est Latinum exemplar hujus libelli, in quo ita legitur, *Et qui negant Dei filium ante secula fuisse.* Scribendum enim est, *Et qui negant Christum Deum ac Dei Filium ante secula fuisse.* Quod confirmat Athanasius.

In Caput XXIV.

ἡγ' παύλῳ 5. Paulus à Serdicensi Concilio minime est restitutus. Certe nulla Pauli fit mentio in epistola Synodica Concilii Serdicensis. Et Theodorus in libro secundo Historiæ Ecclesiasticæ diserte testatur, Paulum Episcopatu suo quietè potitum esse tunc cum Serdicensi Concilio congregabatur. Quare opus non habuit Serdicensis Concilii iudicio, ut in sedem suam restitueretur.

Pag. 537.

HENRICI VALESII
ANNOTATIONES
IN LIBRUM QUARTUM
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
SOZOMENI.

In Caput Primum.

Pag. 538. Ὁ δὲ ἀδελφίδης δὲ κωνσταντινου. Particulam expungit Christophorus & Savilius. Quam si retinere velimus, transponere oportet hoc modo: δὲ ἀδελφίδης δὲ κωνσταντινου.

In Caput II.

Pag. 539. τὰς τὰ παύλου φρονήσας. In codice Fuketiano scriptum invenitur κατὰ παύλον φρονήσας. Ita etiam legitur in libro Leonis Allatii, & apud Nicephorum. Quam quidem scripturam magis probo, hæc enim locutio τὰ παύλου φρονήσας, Paulum scilicet auctorem designaret.

κατὰ ταῦτα τῆς αὐτοῦ μακεδονίου καθαρῆς. Hæc verba, & quæ sequuntur usque ad finem hujus capituli, delenda sunt unâ liturâ, utpote quæ sensum turbant, & aliunde huc irreperunt. Ubina autem collocanda sint, proximo capite dicetur.

In Caput III.

Ὁ δὲ παύλος ὄντας παύλου. Nicephorus in libro nono capite 30. addit, eos Notarios fuisse Pauli Episcopi Constantinopolitani: ἐπιστολικοὶ δὲ

Ἐπιγραμματῶν ἐπιματιζόντες παύλου. Hinc est, quod titulus hujus capituli ita concepitur, *De Martyrio sanctorum Notariorum.* Horum Martyrum Marciani ac Martyrii mentio fit in Græcorum Menologio, die 25. mensis Octobris. Fuit & Martyrius quidam Diaconus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quem Eusebius tunc Episcopus Constantinopolitanus Legatum misit ad Julium Papam unâ cum Helychio Diacono, uti testatur Julius Papa in epistola ad Orientales. Verum hic diversus videtur ab isto cujus meminit Sozomenus. Subdiaconus enim dicitur.

ἢ τῆς κατ' αὐτὸν εἰσεως. Post hæc verba insertere oportet ea, quæ supra expunximus, hoc modo: ἢ μὲν ταῦτα τῆς αὐτοῦ μακεδονίου καθαρῆς, ἢ τῆς κατ' αὐτὸν εἰσεως. Quæ ita apte conveniunt huic loco, ut nulli alteri convenire possint.

In Caput IV.

Γεώργιος καὶ ἐπιβί. Errat hîc Sozomenus. Nam nec Athanasius sede sua exturbatus est à Constantio, nec Georgius in ejus locum substitutus, nisi confecto bello adversus Tyrannos, cum Constantius ex omni parte securus, universum Imperium Romanum solus obtineret.

Pag. 540